

การสังเคราะห์งานวิจัยในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ระหว่างปี พ.ศ. 2549 - 2559

Research Synthesis of Mae Hong Son Province Areas

during 2006 – 2016

ฤตินันท์ สมุทรทัย^{1*} ขนธรรส ไชยสุต² พิมพ์ทอง สังสุทธิพงษ์³ และ นิ่งหทัย ชัยอากร⁴

Ruetinan Samuttai^{1}, Khontaros Chaiyasut², Pimthong Sungsutthipong³*

and Neunghatai Chairporn⁴

¹ สาขาวิชาประเมินผลและวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 50200

¹ Educational Evaluation and Research Program, Faculty of Education, Chiang Mai University Chiang Mai 50200, Thailand

² สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 50300

² Research and Development Institute, Chiang Mai Rajabhat University, Chiang Mai 50300, Thailand

³ ภาควิชาเทคนิคการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 50300

³ Department of Technical Education, Faculty of Education, Chiang Mai Rajabhat University, Chiang Mai 50300, Thailand

⁴ สาขาวิชาสถิติ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ 50290

⁴ Division of Statistics, Faculty of Science, Maejo University, Chiang Mai 50290, Thailand

* Corresponding author: E-mail: ruetinan@gmail.com

(Received: August 2, 2019; Accepted: November 15, 2019)

Abstract: This research was aimed to study the characteristics of the researches conducted in the province during 2006 – 2016 to synthesis body of knowledge and study factors affecting local development in Mae Hong Son, and to propose strategic policy for solving the problems and local development. Instruments used in the research are the form to record the research characteristics, the questionnaire to be responded by the experts concerning factors affecting local development in Mae Hong Son and the conference of brainstorming from stakeholders. Data were preliminarily analyzed using descriptive statistic, content analysis, synthesized utilizing meta-ethnography and cross-impact analysis basing. Results of the review on the characteristics of researches are descriptive researches related to the strategy 3 and received the most support from the Thailand Research Fund. Results of reviewing the body of knowledge on local development in Mae Hong Son in the research conducted in the area of researches classified by 5 strategic issues for developing Mae Hong Son province during the period. Concerning the factors related to local development in Mae Hong Son,

there were 37 factors. The most feasible way to promote and develop natural resource and environment conservation and restoration management particularly forest, water, and smog caused by the wildfire.

Keywords: Research synthesis, Mae Hong Son

บทคัดย่อ: การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะของงานวิจัย เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาท้องถิ่น และเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการแก้ปัญหา/พัฒนาท้องถิ่น ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน กลุ่มตัวอย่างได้แก่งานวิจัยในพื้นที่แม่ฮ่องสอน ระหว่างปี พ.ศ. 2549-2559 จำนวน 87 เรื่อง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัย แบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในแม่ฮ่องสอน และการประชุมระดมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติบรรยาย การวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์หาตัวแปรต้นและตัวแปรตาม และการวิเคราะห์ผลกระทบไขว้ ผลการศึกษาคุณลักษณะของงานวิจัย พบว่า ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเชิงบรรยาย เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ที่ 3 และได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) มากที่สุด องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาท้องถิ่นมี 5 ด้าน ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในแม่ฮ่องสอนมี 37 ปัจจัย ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่มีความเป็นไปได้มากที่สุด ได้แก่ แนวทางการส่งเสริมและพัฒนากิจการ อนุรักษ์ ป่า ฟู ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะ ป่า น้ำ และหมอกควันจากไฟป่า

คำสำคัญ: การสังเคราะห์งานวิจัย แม่ฮ่องสอน

คำนำ

แม่ฮ่องสอน เป็นจังหวัดในภาคเหนือของประเทศไทย มีความโดดเด่นหลายลักษณะ โดยเฉพาะสภาพภูมิประเทศ ความหลากหลายด้านวัฒนธรรม และความหลากหลายของประชากรจากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ จากการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของประชาชนจากเวทีประชาคมองค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในพื้นที่ 7 อำเภอ ระหว่างวันที่ 9-19 มิถุนายน 2558 (Mae Hong Son Provincial Administration Organization, 2015) พบว่ามีปัญหาหลัก ๆ คือ ด้านการคมนาคมขนส่งและโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการประกอบอาชีพ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านคุณภาพชีวิต ด้านสาธารณสุข

ด้านการศึกษา ด้านประเพณี ด้านกีฬาและนันทนาการ ด้านการส่งเสริมความเป็นพลเมือง การเมือง การปกครอง และด้านการท่องเที่ยว ทั้งนี้หน่วยงานต่าง ๆ ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ต่างเล็งเห็นความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงได้มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอน 4 ปี (พ.ศ. 2558 – 2561) (Mae Hong Son Provincial Office, 2015) เพื่อเป็นนโยบายในการดำเนินการแก้ไขปัญหาและพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอน นอกจากนั้นแล้วหน่วยงานต่าง ๆ ได้มีการศึกษาวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวกับการแก้ปัญหา/การพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อให้ได้คำตอบในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว และมีการเสนอผลการวิจัยต่อสังคมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ได้รับทราบมาโดยตลอด ซึ่ง

พบว่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 จนถึงปัจจุบันมีงานวิจัยจำนวนมาก ดังนั้นหากมีการสังเคราะห์ข้อค้นพบดังกล่าวเข้าด้วยกัน จะทำให้ได้ข้อสรุปที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายเพื่อการแก้ปัญหาและพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอน ทั้งนี้เพราะการสังเคราะห์งานวิจัยนั้นเป็นการนำเอางานวิจัยที่ศึกษาปัญหาเดียวกันจำนวนมากทำการวิเคราะห์โดยใช้วิธีการทางสถิติ หรือวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อตอบปัญหาและนำเสนอข้อสรุปอย่างเป็นระบบ ทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปใช้เป็นประโยชน์ได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งการสังเคราะห์งานวิจัยนั้นทำได้หลายวิธี และวิธีที่ได้รับความนิยมในการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การวิเคราะห์ชาติพันธุ์วรรณนาอภิมาน (meta-ethnography) (Nobit and Hare, 1988) ซึ่งเป็นวิธีการที่นำผลการวิจัยจากงานวิจัยหลาย ๆ เรื่อง ที่ศึกษาปัญหาเดียวกัน มาทำการสังเคราะห์ ทำให้ได้ข้อค้นพบที่มีความลึกซึ้งมากกว่าที่ได้รับจากงานวิจัยแต่ละเรื่อง แล้วนำไปการวิเคราะห์ผลกระทบไขว้ (cross-impact analysis) วิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างสาเหตุและผลของปรากฏการณ์ (Gordon and Hayward, 1999) สรุปผลการสังเคราะห์และเชื่อมโยงเนื้อหาสาระตามแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลองค์ความรู้และปัจจัยที่ได้ไปประชุมระดมความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการแก้ปัญหา/พัฒนาท้องถิ่นแม่ฮ่องสอน ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างกลไกความร่วมมือในระบบเครือข่าย ระหว่างสถาบันอุดมศึกษา ชุมชน ผู้ประกอบการ หน่วยงานระดับจังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่จะนำไปสู่ข้อค้นพบที่เป็นประโยชน์ต่อแนวทางในการ

ทำวิจัยในพื้นที่แม่ฮ่องสอน และได้้องค์ความรู้จากรายงานวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย/แนวทางในการแก้ปัญหาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

อุปกรณ์และวิธีการ

ประชากร คือ งานวิจัยในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ระหว่างปี พ.ศ. 2549–2559

ตัวอย่าง ได้แก่ งานวิจัยในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 87 เรื่อง โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกงานวิจัย คือ เป้ารายงานการวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ระหว่างปี พ.ศ. 2549– 2559 และสืบค้นได้จากฐานข้อมูลการวิจัย Digital ของ วช. ฐานข้อมูล e-Library ของสกว. และฐานข้อมูล ThaiLIS ของสกอ. ซึ่งถือว่างานวิจัยดังกล่าวมีคุณภาพและมีความน่าเชื่อถือเพราะได้ผ่านการพิจารณาจากกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของแต่ละหน่วยงานแล้ว

การดำเนินการวิจัย มี 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การศึกษาคุณลักษณะของงานวิจัยในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีขั้นตอน ดังนี้

1. คัดเลือกงานวิจัยที่มีคุณลักษณะสมบูรณ์ตามเกณฑ์
 2. บันทึกข้อมูลคุณลักษณะงานวิจัย โดยใช้แบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัย 3 ด้าน คือ เนื้อหาสาระ วิธีดำเนินการวิจัย และผลการวิจัย
 3. ตรวจสอบผลการบันทึกข้อมูล
- เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่แบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัยที่ได้ผ่านการพิจารณาคุณภาพ

จากผู้เชี่ยวชาญ ด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของตัวแปรที่ศึกษา/ข้อมูลที่ต้องการบันทึกว่ามีความสอดคล้องกับนิยามของคุณลักษณะของงานวิจัยหรือไม่ พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 -1.00 แสดงว่าตัวแปรทุกตัวมีความสอดคล้องกับนิยามของคุณลักษณะของงานวิจัย

ระยะที่ 2 การสังเคราะห์องค์ความรู้และศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในแม่ฮ่องสอนจากงานวิจัยในพื้นที่แม่ฮ่องสอน โดยใช้วิธีการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ยึดประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอน 4 ปี (พ.ศ. 2558 – 2561) จำนวน 5 ด้าน เป็นประเด็นหลักแล้วใช้การวิเคราะห์ผลกระทบไขว้ มีขั้นตอนดังนี้

2.1 กำหนดเหตุการณ์หรือแนวโน้มที่สำคัญที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ โดยเหตุการณ์เหล่านี้ มาจากการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยแต่ละยุทธศาสตร์จะมีจำนวนเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกันประมาณ 10 ถึง 20 เหตุการณ์ เช่น

ยุทธศาสตร์ที่ 1 แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวคุณภาพในเชิงนิเวศ วิถีชีวิตและสุขภาพ ปัจจัยด้านกระบวนการของรัฐ ได้แก่ 1) จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและพัฒนาอาชีพ 2) ส่งเสริมให้ข้อมูลประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอาชีพ 3) ฝึกอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น

2.2 ให้ผู้เชี่ยวชาญที่ประกอบด้วย ประธานและคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ทั้ง 5 ด้านของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้ทรงคุณวุฒิในสถาบันอุดมศึกษา ตัวแทนเจ้าของผลงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ จำนวน 11 ท่านประมาณค่าความน่าจะเป็นเบื้องต้นของแต่ละเหตุการณ์ ดังตัวอย่างให้พิจารณาแนวทางในการแก้ปัญหา/พัฒนาท้องถิ่นแม่ฮ่องสอน ว่าโอกาสความเป็นไปได้ที่เหตุการณ์ในแต่ละข้อจะเกิดในอนาคตเป็นเท่าไร โดยกำหนดค่าร้อยละ ของความเป็นไปได้ในการเกิดเหตุการณ์นั้นดังตัวอย่าง Table 1

Table 1. Percentage of possibilities that each event will occur in the future

The event	Guidelines for promotion and development of eco-quality tourism Lifestyle and health (Strategy 1)	Percentage of possibilities that this event will happen
1	Establish a community learning center to promote tourism and professional development	80
2	Allowing community members / community leaders to participate in community tourism management / decentralizing roles / duties to people in the community	50
3	Guide training	70

จาก Table 1 แสดงว่า ท่านเห็นว่า เหตุการณ์ที่ 1 มีโอกาสจะเกิดขึ้น ร้อยละ 80 เหตุการณ์ที่ 2 มีโอกาสจะเกิดขึ้น ร้อยละ 50 และ เหตุการณ์ที่ 3 มีโอกาสจะเกิดขึ้น ร้อยละ 70

2.2.3 ให้ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิมประมาณค่า ความน่าจะเป็นของการเกิดผลกระทบของเหตุการณ์ ให้พิจารณาว่าเมื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ตามแนวทางในการแก้ปัญหา/พัฒนาท้องถิ่นใน จังหวัดแม่ฮ่องสอนในข้อนั้นแล้ว เหตุการณ์นั้นจะ ส่งผลทำให้เกิดเหตุการณ์อื่น ๆ ได้เพียงใด โดย กำหนดร้อยละของความเป็นไปได้ที่เหตุการณ์หนึ่ง จะส่งผลให้เกิดเหตุการณ์อื่น ๆ ใน cell ☐ ส่วน ☒ เป็น cell ที่ไม่ต้องระบุค่าร้อยละของความ

เป็นไปได้ของการเกิดเหตุการณ์ ค่าร้อยละของความ เป็นไปได้ที่เหตุการณ์หนึ่ง ๆ จะทำให้เกิดเหตุการณ์ อื่น ๆ ในแต่ละช่องเป็นความเป็นไปได้ที่เหตุการณ์ใน แนวนอนด้านซ้ายมือทำให้เกิดเหตุการณ์อื่นใน แนวตั้งด้านขวามือ ดังตัวอย่าง Table 2 มีแนวทาง การจัดกิจกรรมทางการส่งเสริมและพัฒนาการ ท่องเที่ยวในเชิงนิเวศ วิถีชีวิต และสุขภาพ (ยุทธศาสตร์ที่ 1) 3 เหตุการณ์

ถ้ากำหนดให้ตัวเลขแรกแทนเหตุการณ์ใน แนวนอนด้านซ้ายมือที่จะเกิดขึ้น และตัวเลขหลัง แทนเหตุการณ์ในแนวตั้งด้านขวามือที่จะเกิดขึ้น เนื่องจากเหตุการณ์แรก ตัวเลขบอกเหตุการณ์ที่ เกิดขึ้นในแต่ละ cell จะเป็นดัง Table 2

Table 2. The possibility of occurrence of events in each cell

If this happens	Probability of subsequent events			
	The event	1	2	3
1) Establish a community learning center to promote tourism and professional development	1		(1, 2)	(1, 3)
2) Allowing community members / community leaders to participate in community tourism management / decentralizing roles / duties to people in the community	2	(2, 1)		(2, 3)
3) Guide training	3	(3, 1)	(3, 2)	

ให้ระบุความเป็นไปได้ของการเกิด เหตุการณ์ในแต่ละ cell เช่น ใน cell (2,1) ถ้าเห็น ว่าความเป็นไปได้ที่เหตุการณ์ที่ 2 (ให้คนในชุมชน/ ผู้นำในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว

ชุมชน/กระจายบทบาท/หน้าที่ให้แก่คนในชุมชน อย่างเหมาะสม) ทำให้เกิดเหตุการณ์ที่ 1 (จัดตั้งศูนย์ การเรียนรู้ชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและการ

พัฒนาอาชีพ) เป็นร้อยละ 85 ใส่เลข 85% ลงใน cell นี้ ดังตัวอย่าง Table 3

Table 3. Percentage of possibility of occurrence of events in each cell

If this happens	The event	Probability of subsequent events		
		1	2	3
1) Establish a community learning center to promote tourism and professional development	1		25%	50%
2) Allowing community members / community leaders to participate in community tourism management / decentralizing roles / duties to people in the community	2	85%		0%
3) Guide training	3	15%	60%	

2.2.4 ตรวจสอบและปรับค่าความเป็นไปได้ของการเกิดเหตุการณ์ผลกระทบ เพื่อป้องกันการให้ค่าความน่าจะเป็นของผลกระทบสูงหรือต่ำกว่าค่าที่สามารถกำหนดได้

2.2.5 คำนวณหาค่าดัชนีบ่งชี้ผลกระทบของแต่ละเหตุการณ์ โดยหาอัตราส่วนแต้มต่อ (odds) ของเหตุการณ์เริ่มต้นและเหตุการณ์ผลกระทบ อัตราส่วนแต้มต่อคำนวณจากอัตราส่วนระหว่างความน่าจะเป็นของการเกิดเหตุการณ์กับความน่าจะเป็นที่จะไม่เกิดเหตุการณ์นั้น หาค่าดัชนีบ่งชี้ผลกระทบของการที่เหตุการณ์หนึ่งทำให้เกิดเหตุการณ์อื่น โดยการคำนวณหาอัตราส่วนระหว่างอัตราส่วนแต้มต่อของการที่เหตุการณ์หนึ่งทำให้เกิดเหตุการณ์อื่นกับอัตราส่วนแต้มต่อของการที่เหตุการณ์อื่นเกิดขึ้นตามปกติ

การหาดัชนีบ่งชี้ผลกระทบของการที่เหตุการณ์หนึ่งทำให้เกิดเหตุการณ์อื่น จะทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์แต่ละคู่ เช่น ทำให้ทราบว่า การเกิดขึ้นของเหตุการณ์ที่ 1 จะส่งผลต่อการเกิดเหตุการณ์ที่ 2 อย่างไร และจะทำให้ทราบว่าเหตุการณ์หนึ่งจะทำให้เกิดเหตุการณ์อื่นได้หรือไม่ โดย ถ้าค่าดัชนีที่ได้มีค่ามากกว่า 1 แสดงว่าเหตุการณ์นั้นมีผลกระทบทำให้เกิดเหตุการณ์อื่น ทั้งนี้เพราะ อัตราส่วนแต้มต่อของการที่เหตุการณ์หนึ่งทำให้เกิดเหตุการณ์อื่นมีค่ามากกว่าอัตราส่วนแต้มต่อของการที่เหตุการณ์อื่นจะเกิดขึ้นตามปกติ

2.2.6 ประเมินผลกระทบที่ได้โดยบรรยายภาพผลกระทบของการที่เหตุการณ์หนึ่งทำให้เกิดเหตุการณ์อื่น ๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจ สรุปถึง

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อกำหนดนโยบายในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับร้อยละของความเป็นไปได้ของการเกิดแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดแม่ฮ่องสอน แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ความเป็นไปได้ของการเกิดเหตุการณ์ และตอนที่ 2 ความเป็นไปได้ของการเกิดผลกระทบของเหตุการณ์

ระยะที่ 3 การจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการแก้ปัญหา/พัฒนาท้องถิ่น

3.1 นำข้อมูลองค์ความรู้และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาท้องถิ่นที่ได้จากการศึกษาในระยะที่ 2 มาจัดทำเป็นแนวทางการกำหนดนโยบาย/แนวทางในการแก้ปัญหา/พัฒนาท้องถิ่น

3.2 จัดประชุมระดมความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ประธานและคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ทั้ง 5 ด้าน ของแม่ฮ่องสอน ผู้ทรงคุณวุฒิในสถาบันอุดมศึกษา ผู้นำชุมชนบ้านปางหมู ชุมชนเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน คณะกรรมการเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระดับจังหวัด หน่วยงานระดับจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทนเจ้าของผลงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ และตัวแทนชุมชนในส่วนของผู้ประกอบการ จำนวน 22 คน เพื่อร่วมกันอภิปรายและหาข้อสรุปเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการแก้ปัญหา/พัฒนาท้องถิ่นในแม่ฮ่องสอนที่สอดคล้องกับประเด็นยุทธศาสตร์ของจังหวัด และตอบสนองต่อการใช้ประโยชน์ในการพัฒนาท้องถิ่น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นใช้สถิติบรรยาย การวิเคราะห์เนื้อหาใช้ในการสังเคราะห์งานวิจัยที่เป็นการวิจัยเชิงคุณลักษณะและการวิจัยแบบบรรยาย งานวิจัยเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์ชาติพันธุ์วรรณนาอภิमानเพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย และการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดแม่ฮ่องสอนใช้การวิเคราะห์ผลกระทบไขว้ โดยยึดตามประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอน 4 ปี (พ.ศ. 2558 – 2561) จำนวน 5 ด้าน เป็นประเด็นหลัก

ผลการศึกษา

1. ผลการศึกษาคุณลักษณะของงานวิจัยในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ระหว่างปี พ.ศ. 2549 – 2559 ที่ได้รับทุนจากทั้งสามแหล่งทุน พบว่างานวิจัยตามเกณฑ์การคัดเลือกทั้งหมด 87 เรื่อง ทำในปี พ.ศ.2553 มากที่สุด มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนามากที่สุด งานวิจัยส่วนใหญ่ศึกษากับประชากร เป็นงานวิจัยเชิงบรรยาย/พรรณนา โดยไม่พบงานวิจัยเชิงทดลองเลย เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยส่วนใหญ่ คือแบบสัมภาษณ์ รองลงมา แบบสอบถาม และแบบประเมิน มีการหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัยด้านความเป็นปรนัยมากที่สุด รองลงมา คือ การหาค่าความเชื่อมั่น ส่วนใหญ่วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอผลการวิจัยโดยการบรรยายข้อความ เมื่อจำแนกตามประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอน 4 ปี (พ.ศ. 2558 – 2561) ทั้ง 5 ด้าน พบว่าส่วนใหญ่เป็น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ที่ 3 โดยด้าน 1) การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวคุณภาพในเชิงนิเวศ วิถีชีวิต และสุขภาพ 7 เรื่อง 2) การส่งเสริมและพัฒนาการค้า การลงทุน และการค้าชายแดน 2 เรื่อง 3) การแก้ไขปัญหาความยากจน พัฒนาคนสังคม การบริการภาครัฐ และพลังงานทดแทน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต 44 เรื่อง 4) การจัดการอนุรักษ์ ปันฟู ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 29 เรื่อง และ 5) การพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงภายในและตามแนวชายแดน 5 เรื่อง

2. ผลการสังเคราะห์องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาท้องถิ่นในแม่ฮ่องสอนจากงานวิจัยในพื้นที่ พบว่า ด้านที่ 1 ประกอบด้วย องค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ วิถีพอเพียงเพื่อจัดการท่องเที่ยวแบบพึ่งตนเองโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน การจัดหลักสูตรการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ด้านที่ 2 ประกอบด้วย องค์ความรู้เกี่ยวกับศักยภาพทางด้านการค้าชายแดน ด้านที่ 3 ประกอบด้วย องค์ความรู้เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความยากจน การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต/แปรรูปสินค้าเกษตรปลอดภัย การจัดการศึกษาแบบทวิภาษา การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาระบบตรวจสอบภายใน ปัจจัยความสำเร็จขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แนวทางในการกำจัดขยะมูลฝอย การอนุรักษ์พันธุ์พืชสมุนไพรประเพณี และวัฒนธรรม การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน และการอนุรักษ์พันธุ์พืชทรัพยากรทางวัฒนธรรม

ด้านที่ 4 ประกอบด้วย องค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการพื้นที่ การจัดการทรัพยากรน้ำ และการจัดการไฟฟ้าและการพัฒนาระบบฐานข้อมูลภัยธรรมชาติ และ ด้านที่ 5 ประกอบด้วย องค์ความรู้เกี่ยวกับการย้ายถิ่นของแรงงานเมียนมาร์สู่แม่ฮ่องสอน และการเสริมสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในแม่ฮ่องสอน จากการวิเคราะห์ผลกระทบไว้ พบว่า มี 37 ปัจจัย ได้แก่

1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวคุณภาพในเชิงนิเวศ วิถีชีวิต และสุขภาพ 5 ปัจจัย ได้แก่ 1.1) การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว 1.2) การฝึกอบรมมัคคุเทศก์ 1.3) การให้คนในชุมชน/ผู้นำในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน/กระจายบทบาท/หน้าที่ให้แก่คนในชุมชน 1.4) การจัดหลักสูตรการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนพื้นที่แม่ฮ่องสอน และ 1.5) การสนับสนุนให้คนในชุมชนสามารถจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งระบบ

2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการค้าการลงทุน และการค้าชายแดน 5 ปัจจัย ได้แก่ 2.1) การลดความซ้ำซ้อนของการตรวจสอบการส่งสินค้าออกและนำเข้า 2.2) จุดผ่อนปรนเพื่อการค้าและช่องทางอนุมัติ 2.3) การกำหนดสิทธิในการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว 2.4) การพัฒนาเส้นทางไปจุดผ่อนปรนการค้าชายชายแดน 2.5) ส่งเสริมให้มีการพัฒนาระบบธนาคารให้มีความพร้อม

3) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการแก้ไขปัญหาความยากจน พัฒนาคน สังคม การบริการภาครัฐ

และพลังงานทดแทน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต 14 ปัจจัย ได้แก่ 3.1) การจัดทำฐานข้อมูลแก้ไขปัญหาที่ ทำกิน 3.2) การส่งเสริมการสร้างอาชีพ 3.3) การนำ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ 3.4) การ ส่งเสริมคุณค่าอาหารในวิถีชีวิตท้องถิ่น 3.5) การ อนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ 3.6) การส่งเสริมผู้ผลิ ตรุ่นใหม่ 3.7) การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ 3.8) การพัฒนาระบบการเกษตรแบบพึ่งตนเอง 3.9) การให้ชุมชนมีส่วน ในการอนุรักษ์สืบสาน 3.10) การพัฒนาตลาดชุมชน 3.11) ช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากถั่วเหลือง 3.12) การสร้างความตระหนักลดปริมาณขยะ ปัจจัยด้านผู้อาศัย ได้แก่ 3.13) ส่งเสริมให้ครอบครัว แก้ปัญหาเด็กและเยาวชน 14) ปลุกฝัง/ถ่ายทอด ประเพณี/วัฒนธรรมที่สืบทอดจากรุ่นใหม่

4) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาจัดการ อนุรักษ์ ป่าไม้ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 7 ปัจจัย ได้แก่ 4.1) การน้อมนำเอาโครงการ พระราชดำริดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ 4.2) บริหารจัดการป่าชุมชนของตนเอง 4.3) การดูแล รักษาทรัพยากรธรรมชาติ 4.4) การออกกฎหมายป่า ชุมชน 4.5) การพัฒนาอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน 4.6) การส่งเสริม องค์กรความรู้ตามวิถีชุมชน 4.7) การประกาศให้พื้นที่ ป่าไม้เป็นพื้นที่อนุรักษ์ตามกฎหมาย

5) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเพื่อ เสริมสร้างความมั่นคงภายในและตามแนวชายแดน 6 ปัจจัย ได้แก่ 5.1) การจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับ แรงงานข้ามชาติ 5.2) มาตรการ ในการส่งกลับ แรงงานข้ามชาติหลบหนีเข้าเมือง 5.3) การปรับเปลี่ยน

ฐานคิดต่อแรงงานข้ามชาติ 5.4) การพัฒนาระบบการ ประกันสุขภาพให้แก่แรงงานข้ามชาติ 5.5) การ กำหนดนโยบายแก้ไขปัญหาระบบแรงงานข้ามชาติที่ 5.6) การกำหนดนโยบายที่มีความชัดเจน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการ แก้ปัญหา/พัฒนาท้องถิ่นแม่ฮ่องสอน จากผลการ ประชุมระดมความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เกี่ยวข้องกัยุทธศาสตร์ของจังหวัดทั้ง 5 ด้าน ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ได้แก่ 1) ควรให้คนใน ชุมชน/ผู้นำในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการ ท้องที่เยียวชุมชน 2) ควรสนับสนุนให้คนในชุมชน สามารถดำเนินการจัดการท้องที่เยียวโดยชุมชนทั้ง ระบบ 3) ควรจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อส่งเสริม การท่องเที่ยวและการพัฒนาอาชีพ 4) ควรจัด หลัสูตรการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ และ 5) ควรมีการฝึกอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ได้แก่ 1) ควรพัฒนา เส้นทางคมนาคมให้สะดวกต่อการเดินทางไปยังจุด ผ่อนปรนการค้าชายชายแดน 2) ควรพิจารณายกเลิก หรือแก้ไขหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติบริเวณจุดผ่อน ปรนเพื่อการค้าและช่องทางอนุมัติ 3) ควรกำหนด สิทธิในการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวตาม พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 4) ควรลดความซ้ำซ้อนของการตรวจสอบ การส่งสินค้าออกและการนำสินค้าเข้า และ 5) ควร ส่งเสริมให้มีการพัฒนาระบบธนาคารให้มีความพร้อม

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ได้แก่ 1) ควรส่งเสริมการ สร้างอาชีพและรายได้ที่ยั่งยืน 2) ควรสำรวจและ

สอบถามข้อมูลเชิงพื้นที่และวิถีความเป็นอยู่รายครัวเรือนทั้งตำบล 3) ควรให้ความรู้ กระตุ้นให้ชุมชนเห็นความสำคัญ และนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดกิจกรรมของชุมชน 4) ควรส่งเสริม/สร้างความตระหนักให้เยาวชนสนใจ/เห็นคุณค่าในเรื่องอาหารและความมั่นคงทางอาหารในวิถีชีวิตท้องถิ่น และ 5) ควรส่งเสริมการอนุรักษ์วิถีชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ 6) ควรพัฒนาระบบการเกษตรแบบพึ่งตนเองตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ 7) ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สืบสานและส่งเสริมวัฒนธรรมดั้งเดิมให้กับเยาวชน 8) ควรพัฒนาตลาดชุมชนเพื่อช่วยจำหน่ายผลิตภัณฑ์เกษตร 9) ควรจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ในการศึกษาของเยาวชน และ 10) ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการจัดการตลาดผลิตภัณฑ์จากถั่วเหลืองและงา 11) ควรส่งเสริมให้ครอบครัวควรเปลี่ยนแนวคิด บทบาทวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และปัญหาที่เกิดขึ้นกับเยาวชน และ 12) ควรส่งเสริมให้ครอบครัวปลูกฝัง/ถ่ายทอดประเพณี/วัฒนธรรมที่ดีงามสู่คนรุ่นใหม่

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ได้แก่ 1) ควรน้อมนำเอาโครงการพระราชดำริเข้ามาดำเนินการในพื้นที่ที่รับผิดชอบเพื่อสร้างความเป็นอยู่ของราษฎรให้ดีขึ้น ควบคู่กับการดูแลสุขภาพทรัพยากรธรรมชาติ 2) ควรสนับสนุนให้ชุมชนได้บริหารจัดการป่าชุมชนของตนเอง 3) ควรส่งเสริมการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างประหยัดและสร้างทดแทน และหน่วยงานด้านการอนุรักษ์ควรเข้าไปสร้างความรู้ ความเข้าใจกับราษฎร

ในพื้นที่ 4) ควรมีการสังเคราะห์องค์ความรู้ตามวิถีชุมชน โดยระดมความคิดเห็นในการหารูปแบบแนวทางการอนุรักษ์ในท้องถิ่น 5) ควรมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อดำเนินการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน หน่วยงานด้านการอนุรักษ์ควรเข้าไปสร้างความรู้ ความเข้าใจกับราษฎรในพื้นที่ และส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ 6) ควรมีการระดมความคิดและวิเคราะห์ร่วมกันเกี่ยวกับแนวทางในการแก้ปัญหาการเผา 7) ควรมีการจัดทำแผน และกิจกรรมเกี่ยวกับการป้องกันไฟป่าในหมู่บ้าน เช่น จัดทำแนวกันไฟป่า 8) ควรปลูกฝังให้เยาวชนมีจิตสำนึกในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่งเสริมการเรียนรู้วิถีชีวิตในชุมชน

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ได้แก่ 1) ควรปรับเปลี่ยนฐานคิดในการกำหนดนโยบายต่อแรงงานข้ามชาติจากการควบคุม มาสู่ การบริหารและจัดการ 2) ควรจัดทำฐานข้อมูลแรงงานข้ามชาติ เชื่อมโยงข้อมูลกับหน่วยงานอื่น ๆ 3) ควรกำหนดนโยบายที่ชัดเจนแน่นอน 4) ควรกำหนดนโยบายแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความเป็นจริง 5) ควรพัฒนาระบบประกันสุขภาพให้แก่แรงงานข้ามชาติ 6) ควรกำหนดนโยบาย มาตรการ อย่างจริงจัง ในการส่งกลับแรงงานข้ามชาติหลบหนีเข้าเมือง

3. ผลการศึกษาความเป็นไปได้ของการนำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการแก้ปัญหา/พัฒนาท้องถิ่นไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นแม่ฮ่องสอน
พบว่า ความเป็นไปได้ในระดับมาก โดยแนวทางที่มีความเป็นไปได้มากที่สุด ได้แก่ แนวทางการส่งเสริม

และพัฒนาการจัดการ อนุรักษ์ พื้นฟูทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะ ป่า น้ำ และ หมอกควันจากไฟป่า (ยุทธศาสตร์ที่ 4) รองลงมา ได้แก่ การส่งเสริมและพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความ มั่นคงภายในและตามแนวชายแดน (ยุทธศาสตร์ที่ 5) การส่งเสริมและพัฒนาการค้า การลงทุน และการค้า ชายแดน (ยุทธศาสตร์ที่ 2) การส่งเสริมและการแก้ไข ปัญหาความยากจน พัฒนาคน สังคม การบริการ ภาครัฐ และพลังงานทดแทน เพื่อยกระดับคุณภาพ ชีวิต (ยุทธศาสตร์ที่ 3) และการส่งเสริมและ พัฒนาการท่องเที่ยวคุณภาพในเชิงนิเวศ วิถีชีวิต และสุขภาพ (ยุทธศาสตร์ที่ 1) ตามลำดับ

อภิปรายผล

การอภิปรายผลแบ่งเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ทำในปี พ.ศ.2553 และมีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนามากที่สุด ส่วนใหญ่ศึกษากับประชากรหรือ กลุ่มเป้าหมาย เป็นงานวิจัยเชิงบรรยาย/พรรณนา โดยไม่พบงานวิจัยเชิงทดลอง อาจเนื่องมาจาก งานวิจัยส่วนใหญ่จะเน้นทางด้านการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต จึงทำให้มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้อง กับ Pattaranukrom (2017) ที่เห็นว่าการวิจัยเพื่อ พัฒนาชุมชนท้องถิ่นจะให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาและ เกิดการพัฒนา และควรส่งเสริมให้มีการทำวิจัย ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมทางด้านการพัฒนาท้องถิ่น ชุมชน ให้มากขึ้น เพื่อจะได้นำไปใช้ประโยชน์ในขณะ

ทำการวิจัยได้โดยตรง และเมื่อจำแนกตามประเด็น ยุทธศาสตร์การพัฒนาแม่ฮ่องสอน 4 ปี (พ.ศ. 2558 – 2561) ทั้ง 5 ด้าน พบว่าส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยที่ เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ที่ 3 คือการแก้ไขปัญหา ความยากจน พัฒนาคน สังคม การบริการภาครัฐ และพลังงานทดแทน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะจากข้อมูลตัวชี้วัดการพัฒนา แม่ฮ่องสอนที่จัดทำโดย Office of the National Economic and Social Development Board (2016) ตัวชี้วัดทุกตัวอยู่ในระดับต่ำกว่าค่ากลาง มี หลายตัวที่อยู่ลำดับท้ายสุดของประเทศ ได้แก่ ประชากรยากจน จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ย และการ เข้าถึงไฟฟ้า ฯลฯ จึงทำให้ สกว. สนับสนุนการทำ ด้านดังกล่าวจำนวนมากกว่าด้านอื่น ๆ

2. การศึกษาองค์ความรู้และปัจจัยที่มี อิทธิพลต่อการพัฒนาท้องถิ่นจากงานวิจัยในพื้นที่ แม่ฮ่องสอน พบว่าได้องค์ความรู้ในประเด็นต่าง ๆ รวม 52 ประเด็นและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนา ท้องถิ่น 37 ปัจจัย ทั้งนี้เนื่องจากงานวิจัยส่วนใหญ่ เป็นงานวิจัยเชิงบรรยาย/พรรณนา จึงต้องใช้การ สังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์ชาติ พันธุ์วรรณอาภิมาน ตามแนวคิดของ Nobit and Hare (1988) โดยอ่านงานวิจัยเชิงคุณภาพอย่าง ละเอียด จดบันทึกคุณลักษณะงานวิจัยแต่ละเรื่อง นำมาแปลความหมายสรุปสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ จึงทำให้ได้องค์ความรู้ในประเด็นต่าง ๆ จำนวนมาก และไม่เหมาะที่จะนำมาสังเคราะห์สรุปปัจจัยที่มี อิทธิพลต่อการพัฒนาท้องถิ่นด้วยการวิเคราะห์ เนื้อหา ดังนั้นนักวิจัยจึงได้นำแนวคิดของการ

วิเคราะห์ผลกระทบไขว้ ของ Gordon and Hayward (1999) มาช่วยในการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาท้องถิ่นแม่ฮ่องสอน เพราะการวิเคราะห์ผลกระทบไขว้ จะช่วยให้การสรุปผลการสังเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเด็นทั้ง 52 ประเด็น มีระบบและเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน และได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาประเด็นปัจจัยที่มีโอกาสความเป็นไปได้ที่เหตุการณ์ในแต่ละข้อจะเป็นอย่างไร หากดัชนีปัจจัยผลกระทบของการที่เหตุการณ์หนึ่งทำให้เกิดเหตุการณ์อื่น ประเมินผลกระทบของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการแก้ปัญหาที่ได้โดยบรรยายภาพผลกระทบของการที่เหตุการณ์หนึ่งที่ทำให้เหตุการณ์อื่น ๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจเลือกเหตุการณ์ที่มีผลกระทบต่อเหตุการณ์อื่นในการวางแผนกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหา/พัฒนาท้องถิ่น และจากการวิเคราะห์ผลกระทบไขว้ พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาท้องถิ่นแม่ฮ่องสอน มี 37 ปัจจัย โดยปัจจัยที่มากที่สุด ได้แก่ ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน พัฒนาคมนาคม การบริการภาครัฐ และพลังงานทดแทน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต มี 14 ปัจจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Singtanasarn (2017) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ด้านสภาพเศรษฐกิจ เพราะเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่จะส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น และได้หาแนวทางในการพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

3. จากผลการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย พบว่า ความเป็นไปได้ในการนำเสนอแนะเชิงนโยบายไปใช้ในการแก้ปัญหา/

พัฒนาท้องถิ่นในระดับมากทุกยุทธศาสตร์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีการนำผลจากการวิเคราะห์ผลกระทบไขว้ที่มาจากข้อมูลเชิงประจักษ์ของผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จึงทำให้ได้ปัจจัยที่มีอิทธิพลที่มาจากผู้เกี่ยวข้อง แล้วนำมาประชุมระดมความคิดเห็นร่วมกันกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกภาคส่วนและเป็นผู้ที่รับผิดชอบโดยตรงในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ของจังหวัดในแต่ละด้าน เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการแก้ปัญหา/พัฒนาท้องถิ่น จึงทำให้ผลที่ได้จากงานวิจัยในครั้งนี้ ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริงในระดับมาก โดยแนวทางที่มีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ในการแก้ปัญหา/พัฒนาท้องถิ่นมากที่สุด ได้แก่ แนวทางการส่งเสริมและพัฒนากิจการ อนุรักษ์ ฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะ ป่า น้ำ และหมอกควันไฟป่า (ยุทธศาสตร์ที่ 4) เช่น ทุกภาคส่วนควรมีส่วนร่วมดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ส่งเสริมให้เกิดความรัก ความหวงแหนในทรัพยากรธรรมชาติที่ยังเหลืออยู่ ปลูกฝังให้เยาวชนมีจิตสำนึกรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่งเสริมการเรียนรู้วิถีชีวิตในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Rattanawanakon and Mahawan (2014) ที่ส่งเสริมให้ชุมชนได้เข้ามามีบทบาทต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในแม่ฮ่องสอนมากขึ้นเพื่อให้เกิดความอนุรักษ์สืบสานและสร้างมูลค่าแก่ทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน และในปัจจุบันแม่ฮ่องสอนประสบปัญหาในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะหมอกควันไฟป่าซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญ จึง

ทำให้ข้อเสนอแนะในด้านนี้มีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุดที่จะนำไปใช้แก้ไขปัญหา/พัฒนาในด้านดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Bendem-Ahlee (2017) ที่พบว่าแนวทางการแก้ปัญหาการจัดการป่าของไทยคือการสร้างความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย การเสริมพลังชุมชนการจัดตั้งสถาบันการจัดการระดับชุมชนและการผลักดันกฎหมายรองรับสิทธิชุมชนที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงตลอดจนรัฐต้องจริงจังกับนโยบายการกระจายอำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากขึ้นและเร่งสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น

แนวทางที่มีความเป็นไปได้รองลงมา ได้แก่ การส่งเสริมและพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงภายในและตามแนวชายแดน (ยุทธศาสตร์ที่ 5) และแนวทางการส่งเสริมและการพัฒนาการค้า การลงทุน และการค้าชายแดน (ยุทธศาสตร์ที่ 2) ทั้งนี้เนื่องจากจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีเขตชายแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน นอกจากนั้นแล้วแม่ฮ่องสอนยังไม่มีด่านถาวร มีเพียงจุดผ่อนปรนทางการค้า ซึ่งมูลค่าการค้าชายแดนในแต่ละปีมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น (Mae Hong Son Provincial Office, 2016) จึงทำให้ข้อเสนอแนะในด้านนี้มีความเป็นไปได้ในระดับมากเพื่อนำไปใช้เสริมสร้างความมั่นคงภายในตามแนวชายแดน และพัฒนาการค้าชายแดน

ส่วนแนวทางการส่งเสริมและการแก้ไขปัญหาความยากจน พัฒนาคมน สังคม การบริการภาครัฐ และพลังงานทดแทน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต (ยุทธศาสตร์ที่ 3) มีความเป็นไปได้ในการ

นำไปใช้รองลงมา อาจจะเป็นเนื่องจากมีผู้ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนา/แก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ที่ 3 ระหว่างปี พ.ศ. 2549 – 2559 เป็นจำนวนมากถึง 44 เรื่อง จากงานวิจัยทั้งหมด จำนวน 87 เรื่อง และมีจำนวนงานวิจัยมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่งจากจำนวนยุทธศาสตร์ทั้ง 5 ด้าน อีกทั้งผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการแก้ไขปัญหาความยากจน พัฒนาคมน สังคม การบริการภาครัฐ และพลังงานทดแทน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต (ยุทธศาสตร์ที่ 3) พบว่า มีจำนวนมากถึง 14 ปัจจัย จึงทำให้มีการใช้งานวิจัยเป็นกระบวนการในการวิจัยเพื่อพัฒนา/แก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ที่ 3 อาทิเช่น มีการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตแปรรูปสินค้าเกษตร ด้านการศึกษาพัฒนาการศึกษาแบบทวิภาษา พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น พัฒนาการบริหารสถานศึกษาบนพื้นที่สูงตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านสาธารณสุขมีการส่งเสริมให้เลี้ยงสัตว์ในระบบปิดเพื่อควบคุมโรคศึกษาแนวทางกำจัดขยะมูลฝอย การอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรม การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ซึ่งจากผลการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนา/แก้ปัญหาดังกล่าวมาแล้วนั้น จึงทำให้จากผลการระดมความคิดเห็นจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เห็นว่ามีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ในการแก้ปัญหา/พัฒนาท้องถิ่นในระดับรองลงมา นอกจากนั้นแล้วในการวิจัยครั้งนี้ จำแนกตามประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนา 5 ด้าน ซึ่งในแต่ละยุทธศาสตร์ยังมีหัวข้อขอบข่ายที่กว้าง ดังนั้นอาจเป็นข้อจำกัดในผลของการศึกษา หากมีการกำหนดประเด็นหัวข้อให้มีขอบเขตที่แคบลง มี

ประเด็นสังเคราะห์ที่แยกย่อย ก็จะทำให้ได้
ผลการวิจัยที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

สรุป

งานวิจัยในแม่ฮ่องสอน ระหว่างปี พ.ศ.
2549 – 2559 ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเชิงบรรยาย/
พรรณนา เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวกับยุทธศาสตร์ที่ 3
มากที่สุด ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาท้องถิ่น มี
37 ปัจจัย ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการ
แก้ปัญหา/พัฒนาท้องถิ่นมี 36 ข้อ ความเป็นไปได้
ในการนำข้อเสนอแนะดังกล่าวไปใช้ในการพัฒนา
ท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก โดยแนวทางที่มีความเป็นไปได้
ได้มากที่สุด ได้แก่ การส่งเสริมจัดการ อนุรักษ์ พันธุ์
ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะ ป่า น้ำ
หมอกควันจากไฟป่า ผลจากการศึกษาในครั้งนี้ทำให้
ต้องรู้ความรู้อย่างได้มี การส่งรายงานการวิจัยให้ผู้
เกี่ยวข้องเพื่อนำไปใช้ในการกำหนดนโยบาย/
แนวทางในการแก้ปัญหา/พัฒนาท้องถิ่นที่จะส่งผล
ต่อการพัฒนาแม่ฮ่องสอนต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนจาก
โครงการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่
ชุมชนรากฐาน เครือข่ายบริหารการวิจัยภาคเหนือ
ตอนบน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

Bendem-Ahlee, S. 2017. Power structure
problems policies and laws that
impede Thai forest management: A

case study of Thung Bang Nok Ok
Forest Lower Songkhla Lake Basin.
Journal of Community Development
and Quality of Life. 5(2): 387-402. (in
Thai)

Gordon, T.J., H. Hayward. 1968. Initial
Experiments with the Cross-Impact
Matrix Method of Forecasting.
Futures. 1(2): 100-116.

Office of the National Economic and Social
Development Board. 2016. Provincial
and provincial development indicators.
Bangkok. (in Thai)

Mae Hong Son Provincial Administration
Organization. 2015. Three-year
development plan (2016 - 2018) of
Mae Hong Son Provincial
Administration Organization. Mae
Hong Son. (in Thai)

Mae Hong Son Provincial Office. 2016.
Summary of Annual Report, Mae
Hong Son Province, 2016. Mae Hong
Son. (in Thai)

Nobit, G.W. and R.D. Hare. 1988. Meta
Ethnography: Synthesizing
Qualitative Studies. Sage
Publications, Newbury Park, CA.

Pattaranukrom, P. 2017. Community-Based
Research: University Role in
Sustainable Community

Development. Romphruek Journal
35(3): 138-156. (in Thai)

Rattanawanakon, N. and S. Mahawan. 2014.
Community-Based Tourism
Management from Capital Culture
and History of World War II Tau Pae
Village, Mae Ngao Sub-district, Khun
Yuam District, Mae Hong Son Province.
Journal of Community Development
and Quality of Life. 2(2): 179-187. (in
Thai)

Singtanasarn, P. 2017. Factors affecting to the
community economic development
in area Mae-Wong Tambon, Mae-
Wong District, Nakhon Sawan
Province. Ph.D. in Social Sciences
Journal 7(1): 57-69. (in Thai)
